

Situne Dei

Årsskrift för Sigtunaforskning och historisk arkeologi

2021

Redaktion:

Anders Söderberg
Charlotte Hedenstierna-Jonson
Anna Kjellström
Magnus Källström
Cecilia Ljung
Johan Runer

Utgiven av Sigtuna Museum

Två eller tre generationer? En senmedeltida ikonografisk fingerring från Prästgatan

Pia Bengtsson Melin

Människors bruk av fingerringar både för att pryda händerna och för att signalera budskap till sin omgivning går långt tillbaka i tiden. De var också ett av de absolut mest populära smyckena under medeltiden och ett stort antal finns bevarade av olika form och material i samlingar över hela Europa. Från släta, tunna, enkla och odecorerade i oädla metaller till kraftiga, rikt ornerade och/eller ädelstensbesatta i massivt guld. En stor del av ringarna i den sistnämnda kategorin utgörs av så kallade ikonografiska ringar från perioden 1250–1500. I denna artikel kommer en senmedeltida ring inom denna kategori som återfunnits arkeologiskt vid S:t Lars kyrkogård på Prästgatan i Sigtuna att presenteras. Ringen troddes vid fyndtillfället vara ett spänne, men vid konserveringen många år senare visade det sig att det i själva verket var en fingerring. Ringens datering och kontext kommer att diskuteras och en nytolkning av motivet att göras.

Medeltida fingerringar från Sigtuna

Få medeltida ornerade fingerringar har återfunnits i Sigtuna och de som finns kommer främst från tidig medeltid. Glasringar från framförallt 1000-talet och 1100-talet, både hela och fragmentariska, förekommer i fyndmaterialet från Sigtuna och har ansetts vara importvaror. Holger Arbman tolkade dem som kopplade till Frisergilletts handel (Arbman 1942: 89). Senare forskning har även velat placera importen från dagens Ryssland (Haggrén 2017: 38). Glasringar är ett fyndmaterial med stark anknytning till städer med handel och kulturellt utbyte. (*fig. 1*)

Från kvarteret Trädgårdsmästaren kommer ett fynd av sammanlagt 51 stycken ringar i bly/tennlegering infattade med bitar av färgat glas som dateras till 1000-talets första hälft (Wikström m.fl 2011). Dessa ringar är ett typiskt exempel på massproduktion av ringar i billiga material som imiterar ädlare metaller och ädelstenar och som antyder att ringarna börjar att spridas som smycke i de bredare folklagren. En intressant aspekt av detta är att de glasbitar som infattats i ringarna kommer från trasiga glasbägare (Henricson 2006: 39). De uppvisar därmed exempel på återbruk av material. Daterad till 1000-talet är också en guldring från Jakobs gränd som numera ingår i Statens historiska museers samlingar (SHM 21135). Den består av en kraftig, rund ten, tjockare framtill, som inte är sluten utan de två ändarna har lagts över varandra.

Figur 1 överst. Glasring med klack från Sigtuna i SHM (17844:695m). Foto: Christer Åhlin, SHM.

Figur 2 t.h. Ring med blå sten från kvarteret Professorn, Sigtuna. Foto: Gabriel Hildebrand.

En högmedeltida guldring av stigbygeltyp, ornerad med en liten, infattad blå sten som med stor sannolikhet är en safir hittades vid en utgrävning av kvarteret Professorn 1 (*fig. 2*). Den här typen förekommer också i fyndmaterialet utomlands och har påträffats både i Tyskland och England, ibland i gravar med kyrklig kontext (Hirdman 2007: 102). De är vanligast under 1100- och 1200-talet, men de förekommer också under tidigt 1300-tal. Benämningen stigbygelring är missvisande och är troligen myntad på 1800-talet. Formen har egentligen inte så mycket med stigbyglar att göra utan kan istället kopplas till gotiken som stil. Ringens form bör snarare ses som en direkt inspiration från det nya, gotiska formspråket där ringens form imiterar ribborna i de nya ribbkryssvalven, introducerade omkring 1140 i klosterkyrkan St. Denis norr om Paris (Hirdman 2007: 104). Safiren ansågs ha magiska funktioner och kunde bland annat skydda dess ägare mot förgiftning och fungera som garant för sanning och trohet, men också användas i medicinskt syfte. Den ansågs till exempel kunna bota ögonsjukdomar och stärka intelligensen ifall man slickade på dem (Ferne, 1907: 97 ff. Shumann, 1976: 287. Bengtsson Melin 2014: 263). En 1200-talsring i brons som förlorat sin infattade sten hittades vid utgrävningen av kvarteret Trädgårdsmästaren vid grävningen 1988–90 (Wikström 2011).

Även andra ädelstenar ansågs ha magiska och helande funktioner. Ametisten, till exempel, ansågs bland mycket annat kunna främja kyskhet och motverka förgiftning samt bidra till god jaktlycka (Ferne 1907: 170). En guldring med åttkantig klack daterad till sent 1200-tal hittades 1925 på Storgatan, ca 60 meter från Stora torget. Infattad i klacken satt en cabochonslipad ljus violett sten som med största sannolikhet är en ametist. Ringen inlöstes av Statens historiska museum och deponerades sedan i Sigtuna Fornhem, varifrån den stals 1938. Den har tyvärr aldrig återfunnits.

De flesta medeltida fingerringar som återfunnits i Sigtuna kan alltså dateras till äldre medeltid, 1000-talet och 1100-talet och i enstaka fall till 1200-talet. Senmedeltida ringar är med andra ord en sällsynthet i det arkeologiska materialet från staden, något som gör den ring som skall diskuteras här lite extra intressant att titta närmare på.

Ikonografi

Som nämndes i början så kan ringen från S:t Lars kyrkogård kategoriseras som en ”ikonografisk ring”. Med detta menar man en ring försedd med ett motiv som är föreställande och betydelsebärande och som kan tolkas och härledas till en berättande källa. Denna kan vara skriftlig eller muntligt traderad eller både och. Ofta så är motivet figurativt föreställande eller gestaltande, men även symboler och betydelsebärande ornamentik räknas in. Termen ”ikonografisk ring” är väl använd och etablerad inom ringforskningen (Scarbrick 2013: 136. Hammervold 1997: 60). Själva begreppet ikonografi ingår som steg nummer två i ikonologin, en metod för bildtolkning utarbetad och använd av den tyske konsthistorikern Erwin Panofsky (1892–1968). Panofsky lanserade metoden i samband med hans arbeten om flamländskt 1400-talsmåleri, varav hans analys av Jan Van Eycks ”Arnolfiniporträtt” är den mest kända (Panofsky 1934: 117 ff.). Metoden går enkelt beskrivet ut på en analys som görs i tre steg där man först betraktar och beskriver det man faktiskt ser, helt utan att lägga någon kulturell betydelse i detta. Därefter identifieras motivet och tilldelas betydelse, till exempel allegoriskt eller religiöst. Insikterna sammanvägs sedan i den slutliga ikonologiska tolkningen där verket sätts in i en större och mer omfattande kontext. En tolkning som kräver djup förståelse och kunskap från uttolkarens sida.

Ikonografiska ringar

Användandet av kristna, ikonografiska motiv på ringar börjar tidigt och exempel på romerska och bysantinska ringar med kristna symboler finns bevarade från åtminstone 300-talet (Scarbrick 2013: 130). Motiv som förekommer på de tidigaste ringarna är förutom kors och kristusmonogram även skepp, ankare, duva med flera (Kunz 1917: 253 f.). Det är först på 1200-talet som ringar med kristna bildmotiv slår igenom på bred front i Norden, något som hänger ihop med att figurativa motiv generellt blir mer populära. De flesta medeltida ikonografiska ringar har motiv från Bibeln, apokryferna och det kristna legendmaterialet men det förekommer även varianter med motiv från romaner samt från myt och saga. De vanligast förekommande motiven är de med koppling till Jesus eller Maria, men även helgonframställning-

Figur 3. Ikonografisk ring med hjort (syftande på dopet) inskriven i en blomkrans och med Adam och Eva på skuldrorna (SHM 29359). Foto: Ola Myrin, SHM.

är förekommer. Framställningarna kan vara både representerande, där figuren bara skildras rakt upp och ner, eller narrativa, där figuren agerar i ett sammanhang, till exempel en helgonlegend eller en specifik händelse. Även ringar med symboliska motiv, som djur, kors och bladvors, räknas till gruppen (*fig. 3*). Ibland förekommer inte någon regelrätt bildframställning, utan bara namn, monogram eller initialer syftande på heliga personer.

1400-talet innebär en stor ökning av dessa ringar, något som dels beror på intresset för privat andaktsutövande och spridningen av nya motivkategorier, men också en ökad användning av ringar i bredare folklager beroende på nya enklare och snabbare framställningsmetoder. Genom att ringarna nu oftare gjöts i form än smiddes, gick framställningen snabbare och flera exemplar av samma typ kunde framställas. Detta är också anledningen till att vissa typer av ringar inom en genre finns i flera exemplar och är nästintill identiska till form och utseende. De ikonografiska ringarna är, oavsett om de är smidda eller gjutna, ofta uppbyggda på ett liknande sätt med en relativt bred skena som övergår i kraftigt betonade skulderpartier vilka inramar ett centralt placerat motiv. Motivet tar ofta rollen av klack och de omgivande skuldrorna kan vara utformade på olika sätt. Det kanske vanligaste är växtrankor som akantus men även sidofigurer av olika slag förekommer och dessa har då funktionen att bära upp och betona själva huvudmotivet. Skuldrorna kan också ha en mer arkitektoniskt influerad uppbyggnad med kapitälliknande former eller bestå av enklare listverk eller vulster.

En mängd olika varianter av ikonografiska ringar förekommer och två motiv med Jesus är vanliga: kalvarieringen och svetteduksringen. Kalvarieringarna har korsfästelsen som centralt motiv flankerat av jungfru Maria och evangelisten Johannes på varsin sida om korset (Backman 1963: 50). Svetteduksringarna har fått sitt namn av att de är försedda med en frontal bild av Jesu ansikte och visar det avtryck som blev resultatet då Veronica torkade svett och blod ur Jesu ansikte med en duk under korsvandringen (*fig. 4*). Framställningen kom allmänt att betraktas som den sanna bilden av Jesu anlete. Bilden av Veronica hållande svetteduken med avtrycket är ett vanligt motiv inom den kristna konsten och förekommer under senmedeltiden både

*Figur 4. Svetteduksring från Gärdehem i Västergötland (SHM 6349).
Foto: Ola Myrin, SHM.*

i kalkmåleri, trä- och stensulptur och inom metallsmidet. Visa Immonen, som ingående undersökt de i Finland funna svetteduksringarna, betonar den roll som dessa ringar har haft som uttryck för det privata fromhetsutövandet sett ur en bredare materiell och kulturell kontext (Immonen 2004: 116). Bilden av Kristi anlete fanns på en mängd olika föremål och ringarna var bara ytterligare ett uttryck för Corpus Kristi-kulten vid denna tid.

Ikongrafiska ringar med mariologisk anknytning

Det stora antalet fingerringar som har kopplingar till Maria och som påträffats både i Sverige och utomlands pekar på hennes stora betydelse för teologi och fromhetsliv. Det förekommer inte bara ringar med bildframställningar, utan även olika former av mariainskriptioner och monogram, liksom avbildningar av attribut förknippade med henne som rosor och liljestänglar. Det var också vanligt med Marias namn på föremål med andra motiv.

De enklaste ringarna är i kopparlegering eller brons och försedda med mariainskriptioner på skenan alternativt delar av en bön till Maria. I Statens historiska museers samlingar finns en bronsring från Heljesta i Haga socken i Uppland med en ornerad kantlist och inskriften MARIAMARIA i degenererade majuskler (SHM 11119: 5). Ringen kan sägas vara ett typiskt exempel på en enklare ring med anknytning till mariafromhet. De ringar med avbildningar av Maria som har bevarats följer annars principerna för hur Maria skildras i övrig medeltida konst, kanske framförallt i träskulpturen. De äldre avbildningarna visar henne sittande på en tron, medan de yngre avbildningarna är mindre stränga i form och symmetri och även skildrar henne stående och i typiskt senmedeltida motivframställningar som rosenkransmadonnan eller den apokalyptiska kvinnan. Under senmedeltiden förekommer också andra, mer narrativa varianter av motiv på ringar där Maria figurerar, som Marie bebådelse eller Maria tillsammans med Jesus i himlen. Båda dessa motiv finns på ringar i Nationalmuseums samlingar (*fig. 5*). Helgonframställningar på ringar förekommer också, men är inte så väl företrädda inom det bevarade svenska materialet som de är utomlands.

Figur 5. Ring i Nationalmuseums samlingar som visar Jesus och Maria återförenade i himlen (NMK 187). Foto: Greta Lindström, Nationalmuseum.

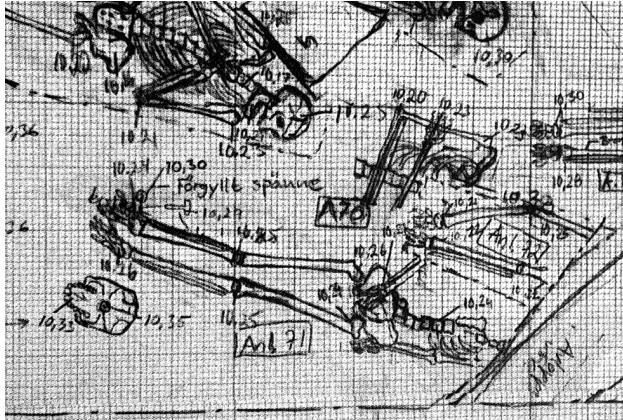

Figur 6. Ringen som låg vid fötterna av den begravda individen A 71. Foto: Sigtuna museum.

En ikonografisk ring i Sigtuna museums samlingar

I Sigtuna museums samlingar finns en ring som vid första anblicken inte ser mycket ut för världen (fig 6). Ringen återfanns vid en utgrävning 1997–98 i samband med att nya vatten- och avloppsrör skulle grävas ner i Prästgatan. I huvudschaktet, som var 70 meter långt och tre meter brett och gick längs med Prästgatan mellan Rådhuset och S:t Laurentii gränd, framkom delar av S:t Lars kyrkogård, använd som stadskyrkogård fram till reformationen. Vid grävningen påträffades 118 skelett och fynd omfattande 366 fyndnummer (Rapportsammanställning, SMUV). Drygt tio meter från S:t Lars kyrkas kors sydöstra hörn påträffades en grav med ett illa skadat mansskelett som på fältplanen benämns som A 71 (fig. 7). Huvud, vänsterarm och delar av bröstkorgen saknades. Det fanns inga tecken på att personen skulle ha begravts i en kista. Vid den gravlagdes fötter finns ringen inmätt och antecknad som "förgyllt spänne". Gravarna är grävda genom äldre lager och eftersom man vid fyndtillfället tolkade det som ett ringspänne så drogs slutsatsen att det var äldre och inte hörde till

Figur 7. Detalj av fältplan för utgrävningen av Prästgatan.

Foto: Pia Bengtsson Melin, efter Sigtuna museums fältplan.

Figur 8. Ringen från Prästgatan är starkt anfränt och är i tre delar.

Foto: Sigtuna museum.

graven utan hade hamnat där i samband med att graven skottades igen. Att fyndet inte var ett ringspänne utan en fingerring framkom först drygt 20 år senare då fyndet konserverades av Sigtuna museums konservator Lisen Tamm. Det faktum att det i själva verket är en fingerring och att den kan dateras till 1400-talet, och rimligen tillhör den fram till nu odaterade graven, gör att vi kan dra slutsatsen att den hör ihop med denna och med ganska stor sannolikhet tillhört den gravlagda person vid vars fötter den återfanns.

Den en gång så glimrande förgyllningen är illa nött och hela ringen, tillverkad av någon form av kopparlegering, är kraftigt oxiderad och ärgad och uppvisar tecken på materialbortfall på flera ställen. Skenan har brustit och ringen består numera av tre stycken delar (fig. 8). På skenans utsida finns en ornering som i dag är svår att bestämma, men det skulle kunna röra sig om någon form av plastisk växtranka. Ringen kan på tekniska och stilmässiga grunder dateras till slutet av 1400-talet då den är gjuten och uppbyggd på det för tiden typiska sättet med en skena som vidgas framåt mot ett centralt motiv flankerat av betonade skuldror. Motivet är svårt skadat men består av en bred tronstol som lyfts av två figurer. På tronstolen är ytterligare figurer placerade. Om man studerar de två figurerna som lyfter stolen så har de små pucklar på skuldrorna som troligen är rester av skadade vingar. Det är med andra ord frågan om änglar som bär upp huvudmotivet, något som är relativt vanligt förekommande på senmedeltida gjutna fingerringar. De två figurerna på tronstolen har

Figur 9. "Anna-självtredje" i altarskåpet i Lena kyrka i Uppland. Foto: Lennart Karlsson, SHM.

i föremålskatalogen tolkats som jungfru Maria med Jesusbarnet, något som vid en första blick verkar plausibelt. Tittar man lite närmare på ringen så uppkommer dock en del frågor. På Marias andra sida finns en skada som antyder att det kan ha funnits ytterligare en figur på tronstolen. Kan det rentav röra sig om ett annat motiv än madonnan med barnet? Ett motiv med tre figurer istället för två?

En "Anna-självtredje"?

Ett motiv som innehåller tre personer är motivet "Anna-självtredje" som visar Sankta Anna tillsammans med dottern Maria och barnbarnet Jesus: tre generationer ur den heliga släkten. Anna brukar skildras iförd hustrudok och haklin, attributen för en gift kvinna. Maria skildras som ung flicka, stående vid Annas ena sida eller sittande på hennes ena knä, medan Jesusbarnet brukar sitta eller stå på det andra. I en del framställningar sitter Maria i Annas knä och har Jesusbarnet i sitt eget. Kulten av Sankta Anna får en explosion i den nordiska bildkonsten under 1400-talet och det tidiga 1500-talet, mycket beroende på Birgittinsk påverkan (Bugge 1956:147. Lindgren 1990: 57 ff). Ett antal altarskåp och träskulpturer som bevarats i svenska kyrkor och museisamlingar har "Anna-självtredje" som centralt motiv. Ett av dessa är altarskåpet i Lena kyrka i Uppland tillverkat och signerat av Lars Germundsson 1491 (Hildebrand 1907: 103). I corpus skildras Anna sittande på en tron med Maria i knät och Maria har i sin tur Jesus i sitt. Runt tronen svävar fyra änglar (*fig. 9*). Att Anna har haft en stor betydelse för församlingen står utom tvivel då motivet förutom i snidad form i corpus även finns målat på utsidan av en av flyglarna. Altarskåpen stod stängda större delen av året och öppnades bara vid festdagar och speciella tillfällen. Genom att bilden fanns både inuti och utanpå skåpet så fanns alltid bilden tillgänglig för bön och kontemperation, oavsett tidpunkt i kalendern.

Hur Maria och Jesusbarnet är grupperade i motivet varierar. Det nyss nämnda altarskåpet i Lena uppvisar en variant, medan det också, som tidigare nämnts, förekommer att Maria och Jesusbarnet skildras på varsin sida. Så är fallet med

Figur 10. "Anna-själv-tredje" broderat på altarbrun från Vadstena klosterkyrka. Nu i Sancta Birgitta klostermuseum. Foto: Ingela Wahlberg.

en "Anna-själv-tredje" broderad på ett altarbrun från 1400-talet som tillverkats i Vadstena kloster och som fortfarande förvaras där. Tolv scener, flera ur Annas och maken Joakims legend, skildras under arkadbågar. Scenen med "Anna-själv-tredje" visar Anna sittande på en tronliknande bänk med gotiskt ornerat ryggparti. På ena knät har hon den krönte Maria och mitt i Annas knä sitter Jesusbarnet med en korg i ena handen (*fig. 10*).

En ring med "Anna-själv-tredje" från Sigtuna?

Om man studerar ringen från Prästgatan och jämför den med olika framställningar av "Anna-själv-tredje" så förefaller det möjligt, speciellt med skildringen på altarbrunet från Vadstena med den tronliknande bänken i åtanke, att det här skulle kunna vara fråga om en liknande, numera svårt skadad framställning.

I svenska museisamlingar finns några senmedeltida ringar med motivet bevarade. En av dem, numera i Statens historiska museer, kommer just från Vadstena och hittades 1960 i matjordsfyllning på gården mellan klosterkyrkan, palatset och den västra klosterlängan (SHM 28813: E45). Ringen, som på stilmässiga grunder kan dateras till 1425–1450, har ett brett, fyrkantigt klackparti format som en triptyk med en i mitten stående rektangel omgiven av två smalare rektangulära fält. I mittfältet finns en framställning av "Anna-själv-tredje" och i de omgivande fälten avbildas kvinnliga helgon. I det ena Sankta Elisabet hållande en vinkanna och i det andra Maria Magdalena med sitt smörjekrus (*fig. 11*). Ringens skuldror har bröstbilder av änglar och baksidan på skenan är ornerad med en mycket nött bladslinga (*fig. 12*). Det finns likheter mellan ringens centrala motiv och en nordtysk Anna-själv-tredje-skulptur som finns bevarad i Vadstena klosterkyrka. Skulpturen har daterats till omkring 1425 och är troligen skänkt av drottning Filippa. Mereth Lindgren har angivit skulpturen som förlaga för ringen, något som dock inte går att styrka (Lindgren 1990: 59). Ringen från Vadstena är dock den ring som stilmässigt kommer närmast ringen från Prästgatan, då övriga ringar har en annorlunda utformning av

Figur 11. Ring med "Anna-självtredje" från Vadstena, nu i SHM.

Foto: Christer Åhlin, SHM.

Figur 12. Skuldrorna på ringen ovan.

Foto: Ulf Bruxe, SHM.

Figur 13. Ring med "Anna-självtredje" i Nordiska museets samlingar.

Foto: Elisabeth Eriksson, Nordiska museet.

motivet och oftast skildrar de tre generationerna i halvfigur. Ett exempel på detta är en senmedeltida ring i Nordiska museets samlingar (inv.nr 19058). Där skildras de i halvfigur inramade av en rosenkrans (fig. 13).

Således har den skadade ringen från Prästgatan ett huvudmotiv som också finns på ett altarbrunn tillverkat i Vadstena kloster. Liksom ringen som hittades på klostergården har den skuldror med änglamotiv och en skena med plastisk dekor. Det är nog inte alltför långsökt att tolka sigtunaringen som ett exempel tillhörande den birgittinska motivkretsen.

Avslutning

Ringen från Prästgatan är ett typiskt exempel på en senmedeltida ikonografisk ring vad gäller utformningen. Den är gjuten och har ett kraftigt betonat, centralt motiv som är ikonografiskt läsbart. Motivet har tidigare tolkats som en framställning av Maria och Jesusbarnet, men mycket tyder på att det istället rör sig om en svårt skadad framställning av motivet ”Anna-självtredje”. Motivet skildras dock inte riktigt som det brukar göra på ringar vid denna tid, utan liknar mer de varianter av motivet som kan ses i den samtida träskulpturen. Den närmaste parallellen är en ring som upphittats på gården till Vadstena kloster. Den framställning av motivet som ringen från Prästgatan har överensstämmer också med skildringen av motivet på ett altarbrunn tillverkat i Vadstena kloster. Paralleller till den Birgittinska fromhetsrörelsen finns med andra ord och en tänkbar datering av ringen kan utifrån stilen att döma placeras i tidsspannet 1425–50.

Det finns många frågetecken och obesvarade frågor kring ringen från Prästgatan. Vi vet inte om ringen tillverkats i Sigtuna eller på annan ort. Vi vet heller inte helt säkert ifall det skelett som ringen återfanns vid är kvarlevorna efter den person som burit den, även om det är troligt. Lagren är omrörda och graven har skadats av både vattenledningen och den bredvidliggande graven. Vi vet inte heller om personen som bar ringen var densamme som en gång beställde den eller om den köpts i andra hand. Det finns också en ganska stor sannolikhet att den ärvtts och att den person som förde den med sig i graven bara var en i ett led av flera tidigare brukare då ett femtiotal år kan ha passerat mellan ringens tillkomst och den siste ägarens död. Ringar tillhörde de personliga föremål som ofta ärvdes och flera exempel på omnämnande av ringar som arvegods finns i det medeltida skriftliga källmaterialet.

Det enkla materialet, kopparlegering, är ganska ovanligt i den här typen av större ringar med ikonografiskt innehåll vilka oftast är utförda i guld eller förgyllt silver. Den förgyllda ytan lurade dock ögat och det står nog helt utom tvivel att personen i fråga ville att ringen skulle uppfattas som mer dyrbar än den egentligen var, då ringens glimrande ytskikt vid första anblick gav intryck av att det rörde sig om en massiv guldring av hög karathalt. Kanske var materialet av sekundär betydelse här? Viktigare var nog motivet; ett motiv som vid tiden för nedläggandet i graven kunde kopplas både till Birgittinsk fromhet och till privat fromhetsutövning.

Referenser

- Arbman, H. 1942. Fingerringar av glas. *Situne Dei*.
- Backman, Ch. P. 1963. Medeltida fingergull från Öland. *Kalmar län. Årsbok för kulturhistoria och hembygdsvård*. Kalmar.
- Bugge, A. 1956. ”Anna”. *Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid: 1*. Granlund (red). Malmö.
- Fernie, W. T. 1907. *Precious stones for curative wear, other remedial uses and likewise the nobler metals*. London.
- Haggrén, G. 2017. Etnicitetsbärande glasringar i tidigmedeltida Sverige? Om tolkningar av exklusiva smycken och små skräpstycken. *META*.
- Hammervold, A. 1997. *Dactyliotheca Norvegica medioavalis. Fingerringar fra middelalderen i Norge. En undersøkelse av fingerringar fra middelalderen og ringar av middelaldertype*. Universitetets Oldsakssamling, Varia 40. Oslo.

- Henricson, L. G. 2006. Hålglas i Sigtuna- 300-tal till 1900-tal. *Situne Dei*.
- Hildebrand, H. 1907. Den kyrkliga konsten under Sveriges medeltid. En kortfattad öfversikt. Stockholm.
- Hindman, S. m.fl. 2007. *Toward an Art History of medieval Rings: A Private Collection*. London, Paris & Chicago.
- Immonen, V. 2004. Medieval Vernicle Finger Rings in Finland. *Fornvännen*.
- Kunz, G. F. 1917. *Rings for the Finger. From the earliest known times to the present, with full descriptions of origin, early making, materials, the archaeology, history, for affection, for love, for engagement, for wedding, commemorative, mourning etc.* Philadelphia & London.
- Lindahl, F. 2003. *Symboler i guld og sølv: Nationalmuseets fingerringe 1000–1700-årene*. Köpenhamn.
- Lindgren, M. 1990. De heliga änkorna. S. Annakultens framväxt speglad i birgittinsk ikonografi. *Konsthistorisk tidskrift*.
- Bengtsson Melin, P. 2014. For love, healing and protection. Notes on medieval finger rings with Sapphire and other gemstones in Swedish collections. *Fornvännen*.
- Bengtsson Melin P. 2015. För kärlek, tro och minne. Vanliga och ovanliga ringar under 1500 år. *Uppland*.
- Panofsky, E. 1934. Jan van Eyck's Arnolfini Portrait. *The Burlington Magazine for Connoisseurs*.
- Scarisbrick, D. 2013. *Rings. Jewelry of Power, Love and Loyalty*. London.
- Schumann, W. 2009. *Gemstones of the World*. New York & London.
- Wikström, A. m.fl. 2011. *Fem stadsgårdar. Arkeologisk undersökning i kv. Trädgårdsmästaren 9 & 10 i Sigtuna 1988–90*. MORR 52. Sigtuna.

Otryckta källor:

Sigtuna museum, SMUV. Up. Sigtuna, Prästgatan Va: Rapporksammanställning, fältplan & gravblankett grav A 71.

Webbkällor:

Sök i samlingarna: historiska.se/data

Medeltidens bildvärld: medeltidsbild.historiska.se

Sigtuna Museums webdatabas: emp-web-94.zetcom.ch eller emuseum.sigtuna.se

Summary

Few ornate medieval finger-rings have been found in Sigtuna and the existing ones date mainly to the early Middle Ages. Sigtuna museum's collections contain a ring found during excavations at Prästgatan in 1997–98. Close to the south-east corner of the chancel of St. Lars Church, a late medieval grave with a damaged skeleton was found. At the buried person's feet was an item recorded as a "gilt buckle" and interpreted as much older than the actual grave. Recent conservation has ascertained that the item is a strongly oxidized and damaged finger-ring. This discovery makes it possible to conclude that the find is contemporary with the grave. The ring from Prästgatan is a typical example of a late medieval iconographic ring. The motif has previously been interpreted as a representation of the Virgin and Child, but there are many indications that it is instead a damaged representation of the motif "Anna Self-Third" (the Virgin and Child with St Anne). The iconography of the ring corresponds with depictions of the motif from Vadstena monastery. There are parallels to Bridgettine piety, and a possible dating of the ring, based on stylistic features, can be placed in the time span 1425–50.